

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Türkiye’de kadınların evde, sokakta, iş yerinde ve yaşamın tüm alanlarında maruz bırakıldıkları sistematik şiddet, kadın kırımına varan ağır ve kabul edilemez bir tabloyu ortaya koymaktadır. Fiziksel, psikolojik, ekonomik ve cinsel şiddet kadınların yaşam hakkını doğrudan hedef alırken, her yıl artan kadın cinayetleri ve şüpheli kadın ölümleri bu şiddetin yapısal niteliğini açıkça göstermektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğini derinleştiren, failleri cesaretlendiren cezasızlık pratikleri ile devletin koruma mekanizmalarını etkisizleştiren ve kadını aileye hapseden politikalar bu şiddeti kurumsallaştırmaktadır. Kadın yoksulluğu, güvencesiz çalışma koşulları, görünmez kılınan bakım emeği ve kadınların yaşamlarına yönelik müdahaleleri meşrulaştıran yargı anlayışı, çok boyutlu şiddetin hem nedeni hem sonucu haline gelmiştir. Bu şiddet sarmalı kadınları hayattan koparmakta ya da insani olmayan yaşam koşullarına mahkûm ederken, kadına yönelik şiddetin nedenlerinin, boyutlarının ve etkili önleme politikalarının araştırılması amacıyla Anayasa’nın 98’inci ve İçtüzüğü’nün 104’üncü ve 105’inci maddeleri gereğince Meclis araştırması açılmasını arz ve teklif ederim. 25.11.2025

Gülüstan Kılıç Koçyiğit

Dem Parti Grup Başkanvekili

Kars Milletvekili

GEREKÇE ÖZETİ

Türkiye’de kadınlar yaşamın her alanında sistematik bir şiddetle karşı karşıya bırakılmakta; evde, sokakta, iş yerinde, cezaevlerinde, siyasette ve toplumsal yaşamın tüm alanlarında kadınlara yönelik fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddet giderek ağırlaşmaktadır. Kadın cinayetleri ve şüpheli kadın ölümlerinin artması, yargının haksız tahrik ve iyi hâl indirimleriyle failleri ödüllendiren tutumu, devletin cezasızlık pratiği ve kolluk kuvvetlerinin kadınlara yönelik suçlarda koruyucu bir zırh gibi işleyen yaklaşımı bu şiddet döngüsünü daha da derinleştirmektedir.

Kadın yoksulluğu, eşit işe eşit ücretin sağlanmaması, iş yerlerinde süren cinsiyetçi mobbing ve güvencesiz istihdam politikaları kadınları ekonomik olarak bağımlı ve kırılgan hale getirmekte; maddi imkânsızlıklar nedeniyle boşanamayan ve bu yüzden şiddet gördüğü evlilikleri sürdürmek zorunda kalan binlerce kadın gerçeği bu tabloyu ağırlaştırmaktadır. Sağlık hizmetlerine erişememe, kürtaj ve doğum kontrol yöntemlerine ulaşamama ve yaygınlaşan ped yoksulluğu kadınların en temel haklarını kullanmalarını engellemekte ve yaşamlarını doğrudan tehdit etmektedir.

Kadına yönelik şiddetin önlenmesinden sorumlu kamu kurumlarının yükümlülüklerini yerine getirmemesi, aksine şiddeti meşrulaştıran ve derinleştiren politikalar üretmesi; Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın kadın yerine aileyi merkeze alan yaklaşımıyla kadınları özel alana hapsedmesi ve LGBTİ+’ları hedef gösteren nefret dili, şiddeti toplumsal ve siyasal bir mekanizma haline getirmektedir.

GEREKÇE

25 Kasım, dünyanın dört bir yanında kadına yönelik şiddete karşı mücadele ve dayanışma günü olarak anılmaktadır. Bu tarih, Mirabel Kardeşlerin erkek egemen diktatörlüğe karşı verdikleri direnişin bir sembolü haline gelmiş, kadınların yaşadığı şiddete karşı küresel bir farkındalık günü olmuştur.

Türkiye’de ise kadınlar, hayatın her alanında sistematik şiddetin farklı biçimleriyle karşı karşıyadır. Artan kadın cinayetleri, şüpheli ölümler, cezasızlık politikaları ve koruyucu mekanizmaların etkisizliği, bu şiddetin yapısal boyutunu ve aciliyetini ortaya koymaktadır. Fiziksel, psikolojik, ekonomik ve cinsel şiddet kadınların yaşamlarını doğrudan tehdit ederken; her yıl artan kadın cinayetleri ve şüpheli kadın ölümleri bu tehdidin boyutunu açıkça ortaya koymaktadır. 25 Kasım 2024 yılı ile 2025 yılı Kasım ayı arasında en az 282 kadın katledilmiş, 287 kadının ölümü “şüpheli” olarak kaydedilmiştir. Bu sayılar, kadına yönelik şiddetin sadece fiziksel saldırılarla sınırlı kalmadığını; aynı zamanda yaşam hakkının, adalet hakkının ve koruma hakkının sistematik biçimde ihlal edildiğini göstermektedir. Kadınların çoğu evlerinde, aile bireyleri veya yakın tanıdıkları tarafından öldürülmüş; şüpheli ölümlerde ise fail-soruşturma-yargı üçgeni içinde etkin bir aydınlatma yapılmamıştır. Bunun en güncel örneği

Rojin Kabaiş dosyasıdır. Bu dosyada olay yeri bulguları, adli raporlar ve tanık ifadeleri bu ölümün şüpheli olduğunu açık biçimde ortaya koymuştur. Buna rağmen etkin bir soruşturma yürütülmemiş, Rojin'in ölümünü aydınlatacak kritik deliller toplanmamış ya da değerlendirilmemiştir. Rojin Kabaiş dosyası, Türkiye'de kadın ölümlerinin nasıl kolayca "intihar" etiketiyle kapatıldığını ve şiddet faillerinin nasıl sistematik olarak korunabildiğini göstermektedir.

Yargının cinsiyetçi yaklaşımı, kadınların adalete erişimini ciddi biçimde engellemekte; mağdurların değil failerin haklarını önceleyen kararlarla erkek şiddetini cezasız bırakmaktadır. Kadın beyanı çoğu zaman yeterli görülmemekte, kadınlar şiddeti ispat yükü altında yalnız bırakılmaktadır. Bu yaklaşım, yargının tarafsız değil patriyarkal değerlerle şekillenmiş olduğunu ortaya koymakta ve toplumsal cinsiyet eşitliğini zedelemektedir. Kadın cinayetlerinde uygulanan "haksız tahrik" indirimi, cezasızlık kültürünün en görünür biçimlerinden biridir ve erkek şiddetini meşrulaştıran bir araç haline gelmiştir. Erkek failer, çoğu zaman mağdur kadının giyimi, davranışı ya da ilişkiyi sonlandırması gibi gerekçelerle "tahrik" edildiğini iddia ederek ceza indirimi alabilmektedir. Bu uygulama, hem toplumsal cinsiyet eşitsizliğini yeniden üretmekte hem de kadınların yaşam hakkını ihlal eden erkek şiddetini adeta teşvik etmektedir.

Kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için gerekli adımlar atılması gerekirken, aksine hukuk alanında ciddi gerilemeler yaşanmaktadır. Şiddeti önleyici yasal mekanizmalar güçlendirilmek yerine zayıflatılmakta, kadınların kazanılmış hakları hedef alınmakta ve çeşitli yasal düzenlemeler tartışmaya açılarak güvencesizlik yaratılmaktadır. Kadınların yaşam hakkını koruyacak, eşit yurttaşlık temelini sağlayacak politikalar üretilmesi gerekirken, hukuk devleti ilkesine aykırı biçimde hak gaspına dönüşen uygulamalar, kadına karşı şiddetin sürmesine zemin hazırlamaktadır.

Kadınların ekonomik şiddete maruz kalması, yoksulluğun hem bir sonucu hem de şiddetin devamlılığını sağlayan başlıca sebeplerinden biridir. Kadınlar ekonomik olarak bağımsız olamadıkları, istihdam olanaklarından dışlandıkları ya da güvencesiz ve düşük ücretli işlerde çalıştıkları için çoğu zaman şiddet gördükleri evlilikleri sonlandıramamakta, bu koşullarda hayatta kalmaya zorlanmaktadır. Maddi imkansızlıklar nedeniyle boşanma, barınma, çocukların bakım ve geçimi gibi temel ihtiyaçları karşılayamayan kadınlar, şiddet döngüsünden çıkamamakta, bu da şiddetin toplumsal olarak yeniden üretilmesine zemin hazırlamaktadır.

Kadınların çalışma hayatında karşılaştığı yapısal eşitsizlikler, toplumsal cinsiyet temelli ayrımcılığı pekiştirmekte ve kadın yoksulluğunu derinleştirmektedir. Kadınlar, erkeklere oranla daha düşük ücretlerle, daha güvencesiz koşullarda çalışmakta; eşit işe eşit ücret ilkesi fiilen uygulanmamaktadır. İş yerlerinde kadınlar cinsiyetçi mobbinge, tacize ve ayrımcılığa maruz kalmakta, bu durum çoğu zaman bildirilmeyen ya da cezasız bırakılan bir norm haline gelmektedir. Kadın istihdamı ise yeterince teşvik edilmemekte, bakım emeği kadınların sırtına yıkılmakta, sosyal destek mekanizmaları ise ya yetersiz ya da işlevsizdir. DİSK/Genel-İş Sendikası Araştırma Dairesi'nin 2025'te yayımladığı raporuna göre; Türkiye'de istihdamda cinsiyet açığı yüzde 34,6 olarak hesaplanırken 10 milyona yakın kadın ailevi ve kişisel nedenler ve ev işleri dolayısıyla çalışma hayatına katılamamaktadır. Her 10 kadından sadece 3'ü çalışma

hayatında iken her 10 kadın işçiden ise yalnızca biri sendikalıdır. Tam zamanlı çalışan kadınların da yüzde 24,4'ü kayıt dışı ve güvencesiz çalıştırılmaktadır. 2024 yılı 4. çeyrek verilerine göre 10 milyon 855 bini kadın istihdamının 6 milyon 557 bini (yüzde 75,6'sı) tam zamanlı ve kayıtlı, 2 milyon 122 bini ise (yüzde 24,4'ü) yine tam zamanlı ancak kayıt dışı çalıştırılmaktadır. Yani her 4 kadından 1'i tam zamanlı çalışmasına karşın sigortasız çalıştırılmaktadır.

Kadınların sağlık hizmetlerine erişimi, toplumsal cinsiyet eşitsizliği nedeniyle ciddi biçimde sınırlanmaktadır. Özellikle üreme sağlığı alanında; kürtaj hakkına fiilen erişim engellenmekte, doğum kontrol yöntemleri yeterince yaygın ve ücretsiz sunulmamakta, birçok kadın temel hijyen ürünlerine ulaşamamakta, ped yoksulluğu yaygınlaşmaktadır. Kadınların bedenleri üzerindeki karar haklarını kullanamaması, hem sağlık hakkı hem de insan onuruna aykırı bir durum oluşturmaktadır.

Kadınlara yönelik devlet kaynaklı şiddet, Türkiye'de kadınların yaşam hakkını, siyasal katılımını ve örgütlenme özgürlüğünü doğrudan hedef almaktadır. Kadın eylemlerine yönelik sert müdahaleler, gözaltılar, kolluk şiddeti ve cezasızlık politikası bu tabloyu derinleştirmektedir. Örneğin İpek Er'e cinsel saldırıda bulunan uzman çavuş Musa Orhan hakkında kamuoyu vicdanını yaralayan düşük ceza ve tahliye kararı, kolluk mensuplarının kadınlara yönelik suçlarının cezasız bırakıldığının çarpıcı bir örneğidir.

Kadın siyasetçiler, belediye eş başkanları, sivil toplum ve mücadele yürüten kadınlar sistematik baskı altındadır. Kadın eş başkanlık sistemi suçlama konusu yapılmakta, seçilmiş kadınlar tutuklanmakta, kayyımlar atandıkları belediyelerde ilk olarak kadın müdürlüklerini kapatmakta ve kadın çalışmalarını durdurmaktadır. Kadın cezaevlerinde hak ihlalleri, çıplak arama, sağlık hakkının engellenmesi ve iletişim yasakları yaygınken, bu ihlallerin üzerine gidilmemesi ise devletin kadın mahpuslara yönelik ayrımcı ve baskıcı yaklaşımını ortaya koymaktadır. Bu tablo, kadınlara karşı şiddetin yalnızca bireysel değil, kurumsal düzeyde de üretildiğini açıkça göstermektedir.

Tüm bu karanlık tablo içerisinde, kadına yönelik şiddeti önlemesi ve ortadan kaldırması gereken Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın politikaları ise tam tersine şiddeti derinleştirmekte ve kurumsallaştırmaktadır. Bakanlık, kadınları birey olarak değil, yalnızca "aile içindeki" rolleriyle tanımlamakta; şiddet karşıtı politikalar yerine "aile bütünlüğünü" önceleyen uygulamalarla kadını aileye hapsedmektedir. Şiddet gören kadının değil, ailenin korunması ekseninde geliştirilen politikalar, kadınların yaşadığı şiddeti görünmez kılmakta, devletin koruma yükümlülüğünü ortadan kaldırmaktadır. Öte yandan, kamu kaynaklarıyla desteklenen nefret içerikli yayınlar ve söylemler, LGBTİ+'ların varlığını hedef almakta, toplumsal kutuplaşmayı derinleştirerek şiddet ortamını körüklemektedir. Hazırlığı süren yargı paketlerinde yer alacağı konuşulan nefret suçunu artıran maddeler, kadınlar ve LGBTİ+'lar için yeni tehditler barındırmaktadır.

Dolayısıyla, kadınların maruz bırakıldığı şiddet bireysel değil, toplumsal ve yapısal bir sorundur. Bu şiddet ortamı, kadını kamusal yaşamdan dışlayan, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini pekiştiren, cezasızlığı sürdüren ve koruma mekanizmalarını etkisizleştiren politikalarla daha da

derinleşmektedir. Kadın yoksulluğu, iş yerindeki ayrımcılık, güvencesiz çalışma koşulları, bakım emeğinin yok sayılması, toplumsal baskılar, medyanın cinsiyetçi dili, kadını aileye hapseden iktidar politikaları ve cezasızlık üreten yargı pratikleri kadına yönelik çok boyutlu şiddetin birer parçasıdır. Kadınların yaşam hakkının korunması, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve şiddetin tüm biçimlerinin ortadan kaldırılması, devletin en temel sorumluluklarındandır. Bu nedenle, kadınlara dönük çok boyutlu şiddetin nedenlerinin araştırılması, etkin önleme politikalarının geliştirilmesi ve kamu kurumlarının bu alandaki sorumluluklarını yerine getirip getirmediğinin denetlenmesi amacıyla bir Meclis Araştırması açılmasını talep ediyoruz.